

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับรายจ่าย
สาธารณะด้านการศึกษารัฐบาลไทย
พ.ศ. 2525 - 2544

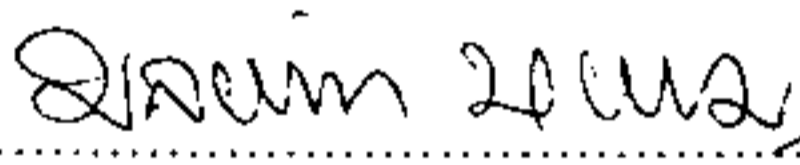
ว่าที่ร้อยตรี ไพศาล บรรจสุวรรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
คณะรัฐประศาสนศาสตร์
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
พ.ศ. 2546

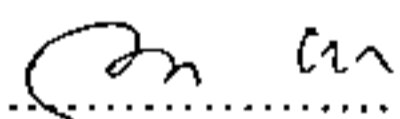
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับรายจ่ายสาธารณะด้าน
การศึกษาของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2525 - 2544
ว่าที่ร้อยตรี ไพศาล บรรจสุวรรณ์
คณะรัฐประศาสนศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการ
ศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)

รองศาสตราจารย์ ประธานกรรมการ
(ดร.พลภัทร บุราคม)

รองศาสตราจารย์ กรรมการ
(ดร.มนตรี ไสคดียานุรักษ์)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กรรมการ
(ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์)

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงระดับรายจ่ายสาธารณะด้าน
การศึกษาของรัฐบาลไทย พ.ศ. 2525 - 2544

ชื่อผู้เขียน : ว่าที่ร้อยตรี ไพศาล บรรจสุวรรณ์

ชื่อปริญญา : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ปีการศึกษา : 2546

งานวิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาเพื่อหาคำตอบให้กับคำถามการวิจัยต่อประเด็นปัญหาว่า การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของขนาดรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษาที่เกิดขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 – 2544 มีตัวแปรภายใต้ปัจจัยใดบ้างเป็นตัวกำหนดและมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเช่นว่านั้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนระดับรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษาตามการจำแนกประเภทรายจ่ายสาธารณะตามลักษณะงานของไทย (2) เพื่อศึกษาว่ามีตัวแปรภายใต้ปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระดับรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษาในช่วงปีที่ศึกษา และในบรรดาตัวแปรภายใต้ปัจจัยดังกล่าวมีตัวแปรใดที่ส่งผลกระทบมากที่สุด และ (3) เพื่อหาแบบจำลองที่สามารถคาดประมาณค่าการเปลี่ยนแปลงในขนาดรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษา ตลอดจนอธิบายการผันแปรของรายจ่ายด้านนี้ให้ได้มากที่สุด

เพื่อให้ได้คำตอบต่อประเด็นคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนวรรณกรรมตามแนวทางเชิงประจักษ์ (positive approach) เพื่อกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย และตั้งเป็นสมมติฐานการวิจัยภายใต้ปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ (1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยตัวแปร ความสามารถในการหารายได้ของรัฐบาล ตัวแปรระดับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และตัวแปรการพัฒนาอุตสาหกรรม (2) ปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบด้วย ตัวแปรการขยายตัวของชุมชนเมือง ตัวแปรการขยายตัวของประชากร และตัวแปรศักยภาพในการรองรับความต้องการทางการศึกษา (3) ปัจจัยทางด้านการเมือง ประกอบด้วย ตัวแปรการเลือกตั้งทั่วไประดับประเทศ และ (4) ปัจจัยทางด้าน การตัดสินใจ ประกอบด้วย

ตัวแปรรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษาปีก่อนหน้าหรือปีที่ $t - 1$ สำหรับการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จะใช้ตัวเลขสถิติทุติยภูมิ (secondary data) รายปีซึ่งเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (time series data) โดยใช้หน่วยในการวิเคราะห์ (unit of analysis) เป็นข้อมูลระดับประเทศ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลอาศัยคอมพิวเตอร์ตามโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (statistic package for the social science: SPSS for Windows Version 10) ด้วยวิธีทางสถิติเพื่อคำนวณหาชุดของสมการ (model) ที่เหมาะสมและสัดส่วนความผันแปรที่ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายตัวแปรตามที่เรียกว่า การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลจากการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ปัจจัยทางด้านการตัดสินใจที่อธิบายโดยตัวแปรรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษาปีก่อนหน้าหรือปีที่ $t - 1$ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขจากของเดิม (incrementalism) ปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาคือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ อันประกอบด้วยตัวแปรความสามารถในการหารายได้ของรัฐบาล โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเปลี่ยนแปลงระดับรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษา ขณะที่ตัวแปรการพัฒนาอุตสาหกรรมกลับมีความสัมพันธ์ทางลบ ปัจจัยลำดับสุดท้ายที่มีอิทธิพลคือ ปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบด้วยตัวแปรศักยภาพในการรองรับความต้องการทางการศึกษาโดยมีความสัมพันธ์ทางบวก ขณะที่ตัวแปรการขยายตัวของประชากรกลับมีความสัมพันธ์ทางลบ ส่วนตัวแปรภายใต้กรอบแนวความคิดในการวิจัยตัวที่เหลือพบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงระดับรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลจากการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงในระดับรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษา มีลักษณะเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากอิทธิพลของตัวแปรภายใต้ปัจจัยทางด้านการตัดสินใจมากที่สุด ดังนั้น ในการพิจารณากำหนดนโยบายรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษา รัฐบาลจะต้องรักษาระดับรายจ่ายสาธารณะด้านนี้ในระดับที่ไม่ควรต่ำกว่าที่เป็นอยู่ และควรที่จะเพิ่มขนาดรายจ่ายสาธารณะด้านนี้ให้มากขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ เพื่อให้การกำหนดขนาดรายจ่ายสาธารณะด้านการศึกษาเกิดประสิทธิภาพ รัฐบาลควรนำระบบงบประมาณแบบเน้นการวางแผนอย่างเป็นระบบมาใช้เพื่อปรับการใช้จ่ายให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนการหาทางเพิ่มรายได้จากภาษีโดยการแสวงหารูปแบบและวิธีการที่มีประสิทธิภาพใหม่ ๆ ในการจัดเก็บภาษีที่มากขึ้นแต่เป็นธรรมภายใต้โครงสร้างภาษีที่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อมุ่งนำมาใช้จ่ายทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะให้มากขึ้น สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของประเทศ

ABSTRACT

Title of Thesis : Factors Affecting Levels of Thai Government Public Expenditure on Education, 1982 - 2001
Author : Acting Second Lieutenant Paisarn Banchusuwan
Degree : Master of Public Administration
Year : 2003

This thesis attempts to answer the inquiry of research question: what factors determine the decreasing and increasing levels of educational expenditure in Thailand from 1982 to 2001? The author has three objectives on this thesis. Firstly, for studying the varying levels of the educational expenditure classified by functional classification of Thai government public expenditure. Secondly, for studying what are the factors and how do they effect to educational expenditure and what is the most effect to those changing. Finally, finding the model that can evaluate the approximate of proper educational expenditure, also can explain the altering of this expense as much as it can.

To response to those questions and those objectives up above, the author reviewed literatures in positive approach for setting the conceptual framework, and make research hypotheses under four factors. Firstly, economic factor is composed of the extractive capability of the government, the level of economic growth, and the dynamic of industrialization. Secondly, social factor is composed of urbanization, population expansion, and potentiality of government to respond for educational demand. Thirdly, political factor consists of general election. Finally, decision making factor consists of one-year lagged educational expenditure, as for data collection uses secondary data which is time series data by unit of analysis country. As for analysis of data, using statistic package for the social science: SPSS for Windows Version 10.

Using statistic for calculate suitable equation and the proportion of variance can be empirically tested by means of stepwise multiple regression analysis.

The result of research found that the factor that effect to the educational expenditure the most is decision making factor, which is explained by one-year lagged educational expenditure, and being in agreement with a theory of incrementalism. The secondary is economic factor, which are consisted of extractive capability of government which has the same direction of the changing of educational expenditure while the industrialization has the inverse direction. The last factor is social factor which are compose of potentiality of government to respond for educational demand has the same direction while the population expansion has inverse direction. For other factors have no relating significantly to educational expenditure. This thesis indicates that the decreasing and increasing of educational expenditure are most effected by decision making factor, so when the occasion of issue the policy of educational expenditure come, the government has to maintain continually its level. It should not below that used to be, and should increase its level in the future. Besides, for efficient setting of educational public expenditure size in accordance to the changing the systematically - planed budget procedure should be employed. In addition, the government must seek new efficient ways for fairly increasing taxation under proper tax structure to spend more on education and conform to more need skilled manpower for increasing the country productivity.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดีจากความช่วยเหลือของผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณสำหรับความเมตตากรุณาในการประสิทธิ์ประสาทความรู้ที่มีค่าและความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ จากรองศาสตราจารย์ ดร.พลภัทร บุราคม ประธานที่ปรึกษาและกรรมการวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งเป็นทั้งต้นแบบและแรงบันดาลใจในชีวิตจริงของผู้เขียน รวมทั้งอาจารย์ผู้เป็นที่ปรึกษาและกรรมการวิทยานิพนธ์ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี ไสคตยานุรักษ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ ที่สละเวลาอันมีค่า และภารกิจการงานวิจัยมากมายในการอ่านร่างวิทยานิพนธ์และให้ข้อสังเกตที่มีคุณค่าหลายประการในการปรับปรุงงานวิทยานิพนธ์นี้

ผู้เขียนขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่คณะรัฐประศาสนศาสตร์ผู้มีส่วนช่วยเหลือและประสานงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ คุณอุบลวรรณ แก้วเจริญไพศาล คุณกัลญา ชมวงษ์ คุณศุภวรรณ บุญยงค์ คุณอุทุมพร สุขเกษม คุณณัฐฐิดา สุภาพงษ์ คุณชัตติพงษ์ สทานสัตย์ คุณสมยศ โมราผล คุณจันทร์ศิริ ชำนาญวงศ์ และขอขอบคุณคุณรุ่งทิพย์ ศิริปิ่นที่ช่วยประสานงานเพื่อขอรับทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์จากทางคณะรัฐประศาสนศาสตร์ในครั้งนี้ นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณบรรดาเพื่อน ๆ นักศึกษาร่วมรุ่น (MPA'44) ทุกคนที่ให้กำลังใจเป็นระยะ ๆ ตลอดช่วงเวลาของการทำวิทยานิพนธ์นี้

งานวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จลุล่วงมาถึงวันนี้มิได้เลยหากขาดกำลังใจที่สำคัญจากน้องชาย น้องสาว และจากแม่ (กัลยา บรรจสุวรรณ์) ผู้เป็นบุคคลที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จที่สำคัญที่สุดของชีวิต แม้ยามท้อแท้ที่สุดของชีวิตในช่วงของการทำวิทยานิพนธ์นี้ด้วยการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของพ่อ (สนิท บรรจสุวรรณ์) โดยกะทันหันจากอุบัติเหตุเรือประมงอับปางกลางอ่าวไทย ผู้เขียนขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของคุณพ่อที่ต่อสู้กับการทำงานอย่างหนักตลอดมาเพื่อส่งเสียให้ลูก ๆ ได้เล่าเรียน แม้ว่าในวันนี้จะไม่มีโอกาสได้เห็นความสำเร็จของลูกก็ตาม แต่อย่างน้อยความหวังของพ่อก็เป็นความจริง คุณประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากการที่ผู้อ่านได้รับจากงานวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนขออุทิศแด่ดวงวิญญาณของคุณพ่อให้ได้ไปสู่สุคติ

ว่าที่ร้อยตรี ไพศาล บรรจสุวรรณ์

ธันวาคม 2546